

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลำดับคักย์ของย่านตลาดเทศบาลตำบลลุ่มเกา

พจนภา พรพันธุ์ไพบูลย์^{1*}

The Factor for Changing the Market Hierarchy of Tambol Lom Kao Municipality Market Area

Pornnapa Pornpunpaibool^{1*}

^{1*} คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

^{1*} Faculty of Architecture, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

* Corresponding author. E-mail address: pornnapa_p@rmutt.ac.th

received: September 15, 2020

revised: October 19, 2020

accepted: December 3, 2020

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาปัจจัยที่จะทำให้ย่านตลาดเทศบาลตำบลลุ่มเกา ซึ่งเคยมีลำดับคักย์เป็นตลาดระดับภูมิภาค ถูกลดลำดับคักย์ลงเป็นตลาดระดับกลุ่มชุมชน โดยแบ่งข้อมูลในการศึกษาออกเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับย่านตลาด และย่านตลาดเทศบาลตำบลลุ่มเกา ซึ่งเก็บข้อมูลด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรม สํารวจ และสังเกตการณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา จากการศึกษา พบว่า 1. ลำดับคักย์ของย่านตลาดมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับปัจจัย 3 ประการ คือ ระบบการสัญจรที่เข้าถึงพื้นที่ ลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อกิจกรรมการค้า และความหลากหลายของกิจกรรมการค้า 2. ย่านตลาดเทศบาลตำบลลุ่มเกาถูกลดลำดับคักย์ลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงระบบการสัญจรที่เข้าถึงพื้นที่จากการเข้าถึงด้วยระบบการสัญจรระหว่างภูมิภาคเป็นระบบการสัญจรระหว่างกลุ่มชุมชน

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลำดับคักย์ของย่านตลาด ย่านตลาดเทศบาลตำบลลุ่มเกา

ABSTRACT

This research was to investigate the factor for changing the market hierarchy of Tambol Lom Kao municipality market area from regional market to urban market. The data collection on physical and activities was undertaken by mapping, surveying and observation. The factor for changing the market hierarchy was applied through the descriptive method. The result of analysis found that 1. the factor for changing the market hierarchy was accessible transportation system, the characteristics of commercial land use, diversity of commercial activities, 2. the market hierarchy of Tambol Lom Kao Municipality Market Area changed because accessible transportation system change from regional transportation system in the past to urban transportation system in the present.

Keyword: the factor for changing the market hierarchy, Tambol Lom Kao Municipality Market Area

บทนำ

ย่านตลาดเป็นศูนย์กลางของเมืองประเภทหนึ่ง เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนสินค้าและข้อมูลข่าวสารของชุมชนภายในรัศมีบริการ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น ข่าวสารประชาสัมพันธ์ของรัฐ การแก้ปัญหาบ้านเมือง แนวคิด ความรู้ต่างๆ การต่อรองราคา การพูดคุยถามไถ่สารทุกข์สุกดิบ รวมไปถึงการพบปะสังสรรค์ทำความรู้จักกับเพื่อนใหม่ ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้เกิดความเป็น “ย่าน” ดังนั้น นอกจากย่านตลาดจะเป็นศูนย์กลางที่สะท้อนให้เห็นถึงระบบเศรษฐกิจของชุมชนแล้ว ยังแสดงถึงสภาพสังคมและวิถีชีวิตของชุมชนอีกด้วย

ย่านตลาดเทศบาลตำบลลุ่มเกาเป็นหนึ่งในย่านตลาดเก่าที่มีอายุยาวนานกว่า 70 ปี เคยเป็นทางผ่านเชื่อมต่อระหว่างภูมิภาค มีลำดับคักย์เป็นตลาดระดับภูมิภาค ที่มีทั้งโรงแรม โรงหนัง ห้างสรรพสินค้า สนามเทนนิส อาคารตลาดสด และร้านค้า

จำนวนมาก แต่เมื่อมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้มีความเลือกในการเดินทางเพิ่มมากขึ้น ย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่าก็ถูกลดลำดับศักยภาพลงเป็นตลาดระดับกลุ่มชุมชน (จินตนา สนามชัยสกุลและคณะ, 2552 และ คณะทำงานชุมชนยั่งยืน, 2556) ส่งผลให้กิจกรรมการค้าขายลดลง ผู้คนอพยพย้ายออก ร้านค้าต่างๆ เริ่มปิดตัว และถูกทิ้งร้างในปัจจุบัน

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลำดับศักยภาพของย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่า จึงเป็นการศึกษาเพื่อค้นหาสาเหตุที่ทำให้ย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่าถูกลดลำดับศักยภาพลง และนำไปสู่แนวทางการป้องกันความเสี่ยงที่จะถูกลดลำดับศักยภาพอีกครั้งในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลำดับศักยภาพของย่านตลาด
2. เพื่อค้นหาสาเหตุที่ทำให้ย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่าถูกลดลำดับศักยภาพลง

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลำดับศักยภาพของย่านตลาด

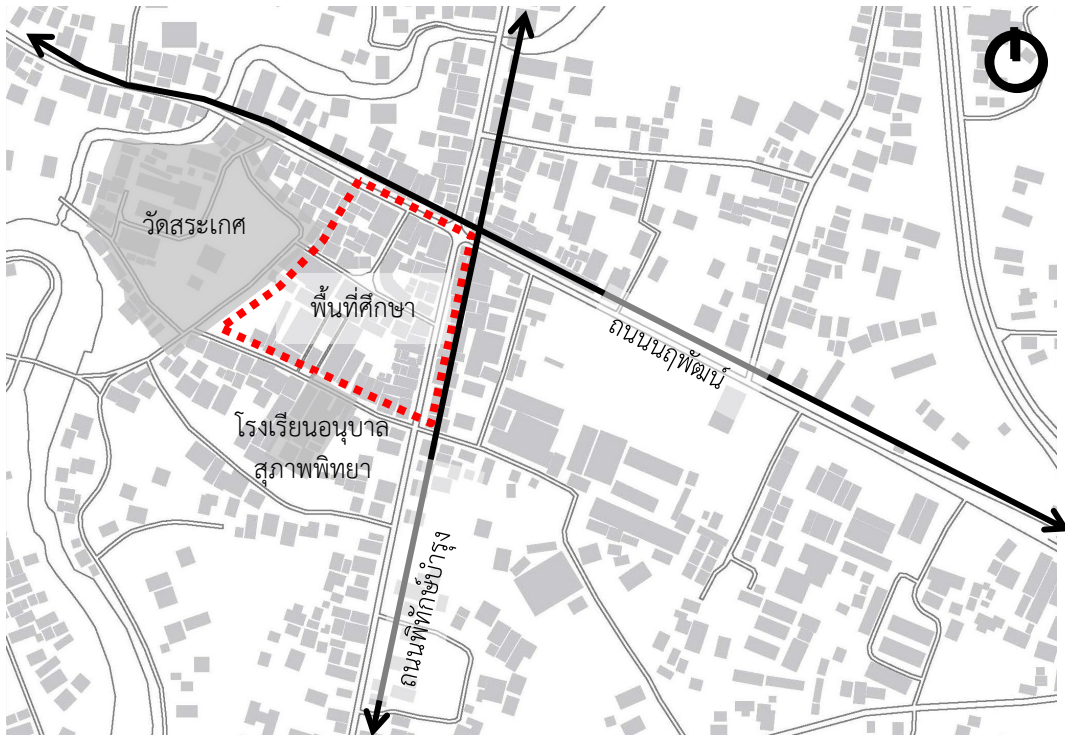
เป็นการศึกษาข้อมูลของย่านตลาด ได้แก่ ความหมาย การเกิดย่านตลาด และลำดับศักยภาพของย่านตลาด เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลำดับศักยภาพของย่านตลาด

2. ย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่า

เป็นการศึกษาลักษณะทางกายภาพของย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่า ได้แก่ รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร รูปแบบโครงข่ายการสัญจรในระบบต่างๆ รูปแบบมวลอาคารและพื้นที่ว่าง ศักยภาพในการมองเห็นและการเข้าถึงพื้นที่ว่างสาธารณะในพื้นที่ ตลอดจนรูปแบบกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจ ภายใต้กรอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลำดับศักยภาพของย่านตลาด เพื่อทำการประมวลผล วิเคราะห์ และค้นหาสาเหตุที่ทำให้ย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่าถูกลดลำดับศักยภาพลง

ขอบเขตด้านพื้นที่

ย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่าตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลหล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ครอบคลุมพื้นที่โดยรอบตั้งแต่วัดสระเกษทางทิศตะวันตกจนถึงถนนพิทักษ์บำรุงทางทิศตะวันออก ซึ่งเป็นถนนหลักแนวเหนือ-ใต้ ของเขตเทศบาลตำบลหล่มเก่า และจากถนนถนนพัฒนาทางทิศเหนือ ซึ่งเป็นถนนหลักแนวตะวันออก-ตะวันตก ของเขตเทศบาลตำบลหล่มเก่า จนถึงโรงเรียนอนุบาลสุภาพพิทยาทังทิศใต้

ภาพ 1 ที่ตั้งของกรณีศึกษาย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่า
ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

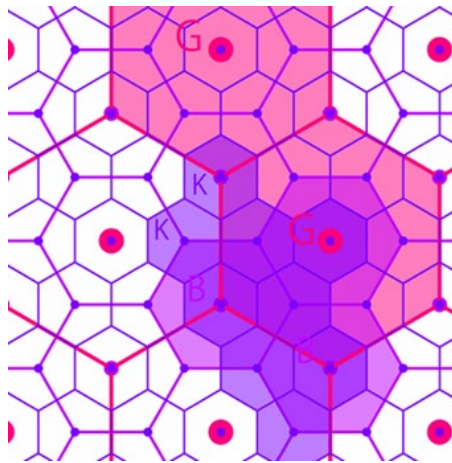
วิธีการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลที่เกี่ยวกับย่านตลาด ซึ่งเก็บข้อมูลด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรม และข้อมูลเกี่ยวกับย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่า ซึ่งเก็บข้อมูลด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรม สัมภาษณ์ และบันทึกในรูปแบบของแผนที่ (Mapping) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ย่านตลาด

ย่านตลาด หมายถึง พื้นที่ที่เกิดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนอุปสงค์และอุปทานของคนที่อยู่อาศัยในปริมาณมาก จนโดดเด่น แตกต่างจากย่านอื่นๆ ในละแวกเดียวกัน (พรนภา พรพันธุ์ไพบูลย์, 2554) โดยพื้นที่ที่มีโอกาสเกิดย่านตลาดจะเป็นพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้สะดวก มีระบบการคมนาคม และการสัญจรที่หนาแน่น (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร, 2527: 108; สุมณา อยู่โพธิ์, 2540: 11) หรือมีความเป็นศูนย์กลาง (Central Place) โดยมีลำดับคักย์และรัศมีบริการแตกต่างกันตามบทบาทและความสำคัญของศูนย์กลาง ซึ่งพิจารณาได้จากความสะดวกในการเข้าถึงศูนย์กลางนั้นๆ (Christaller and Green, 1961; Berry, 1967; Roberts, 1974)

ภาพ 2 ศูนย์กลาง ลำดับศักย์ และการเชื่อมต่อศูนย์กลางตาม Central Place Theory
ที่มา: https://en.wikipedia.org/wiki/Central_place_theory (2019)

ลำดับศักย์ของย่านตลาดสามารถจัดลำดับได้ (Christaller and Green, 1961; เกียรติ จิระกุล, 2525 อ้างในกฤติกร กลิ่นกล้า, 2549) ดังนี้

- ตลาดระดับภูมิภาค เป็นศูนย์กลางหลักที่มีขนาดใหญ่ มีถนนสายหลักที่เชื่อมต่อระหว่างเมืองหรือภูมิภาค มีตลาดสดหลายแห่ง และมีร้านค้าที่ขายสินค้าบางประเภทโดยเฉพาะ
- ตลาดระดับกลุ่มชุมชน เป็นศูนย์กลางที่มักตั้งอยู่ริมถนนสายสำคัญ ประกอบด้วยตลาดสด อาคารพาณิชย์ และหาบเร่แผงลอย โดยมีสินค้าหลากหลายประเภท และให้ความสำคัญกับการเข้าถึงโดยรถยนต์
- ตลาดระดับชุมชนขนาดเล็ก หรือที่เรียกกันว่า ตลาดหน้าปากซอย เป็นศูนย์กลางที่ตั้งอยู่ในชุมชน ร้านค้ามีลักษณะชั่วคราว สินค้าหลักเป็นอาหาร ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงด้วยการเดินเท้า

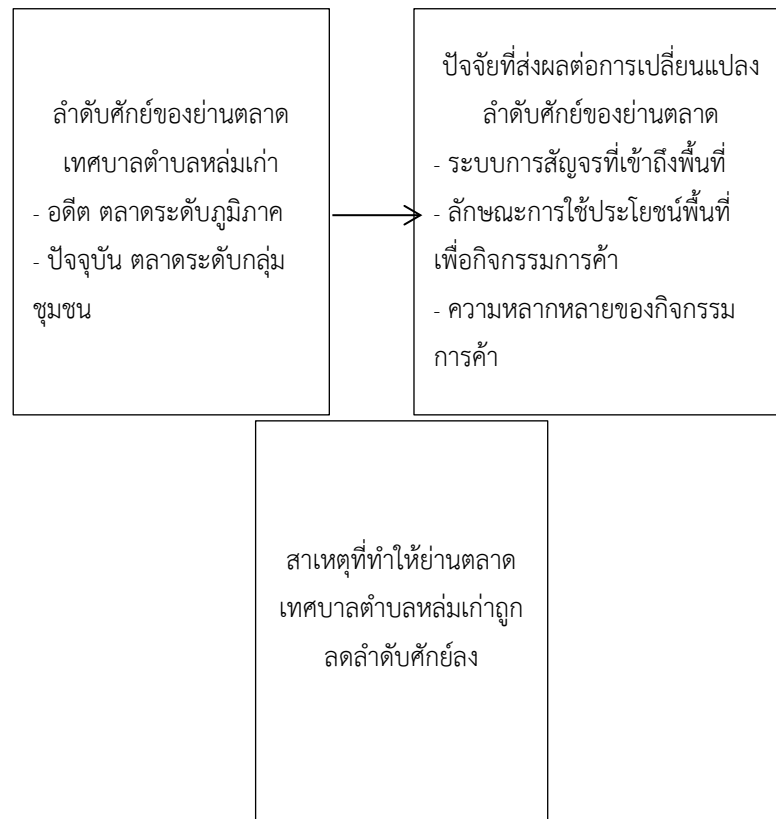
ตาราง 1 ลักษณะของย่านตลาดในแต่ละลำดับศักย์

ลำดับศักย์	ระบบการสัญจรที่เข้าถึงพื้นที่	ลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อกิจกรรมการค้า	ความหลากหลายของกิจกรรมการค้า
ตลาดระดับภูมิภาค	ตั้งอยู่บนถนนสายหลักที่เชื่อมต่อระหว่างเมืองหรือภูมิภาค	เป็นร้านค้าแบบถาวร	มีสินค้าหลากหลาย และมีร้านค้าขายสินค้าบางประเภทโดยเฉพาะ
ตลาดระดับกลุ่มชุมชน	ตั้งอยู่บนถนนสายสำคัญของเมือง เข้าถึงโดยรถยนต์	มีทั้งร้านค้าแบบถาวรและชั่วคราว	มีสินค้าหลากหลาย
ตลาดระดับชุมชนขนาดเล็ก	ตั้งอยู่หน้าปากซอย เข้าถึงโดยการเดินเท้า	เป็นร้านค้าแบบชั่วคราว	มีสินค้าหลักเป็นอาหาร

ที่มา: ผู้วิจัย ,2562

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าลำดับศักย์ของย่านตลาดมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับระบบการสัญจรที่เข้าถึงพื้นที่ ลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อกิจกรรมการค้า และความหลากหลายของกิจกรรมการค้า โดยย่านตลาดที่มีลำดับศักย์สูงกว่าจะให้ความสำคัญกับการเข้าถึงด้วยระบบการสัญจรที่มีระดับบริการครอบคลุมพื้นที่กว้างกว่า เช่น รถไฟความเร็วสูงระหว่างเมืองหรือภูมิภาค มีลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อกิจกรรมการค้าแบบถาวร และมีความหลากหลายของกิจกรรมการค้าค่อนข้างมาก

ส่วนย่านตลาดที่มีลำดับคัยต่ำกว่าจะให้ความสำคัญกับการเข้าถึงด้วยระบบการสัญจรที่มีรัศมีบริการครอบคลุมพื้นที่แคบกว่า เช่น รถจักรยานและการเดินเท้า มีลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่แบบชั่วคราว และไม่ค่อยมีความหลากหลายของกิจกรรมการค้า จึงอาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลำดับคัยของย่าน คือ ระบบการสัญจรที่เข้าถึงพื้นที่ ลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อกิจกรรมการค้า และความหลากหลายของกิจกรรมการค้า

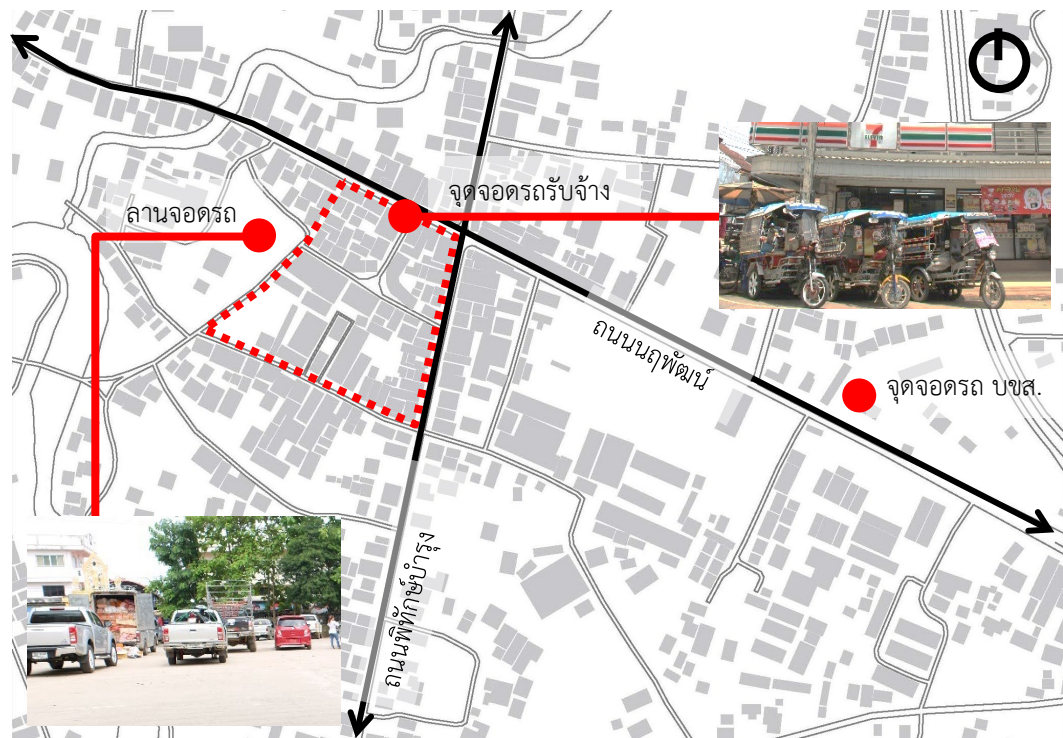

ภาพ 3 กรอบแนวคิดในการศึกษา
ที่มา: ผู้วิจัย, 2562

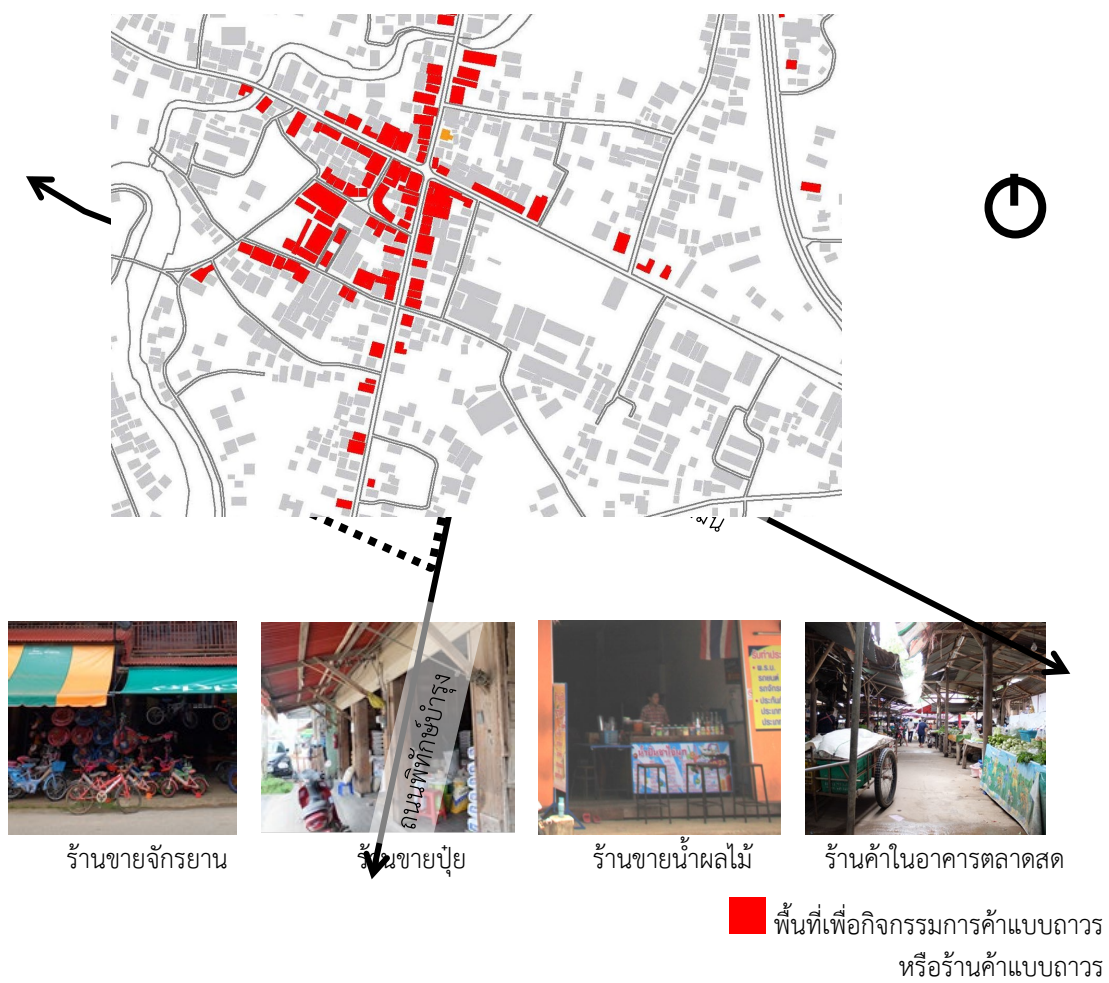
2. ย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่า

ย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่าเป็นหนึ่งในย่านตลาดเก่าที่มีอายุยาวนานกว่า 70 ปี ตั้งอยู่บริเวณสี่แยกกลางเมือง จุดตัดระหว่างถนนหลักของหล่มเก่า คือ ถนนพิทักษ์บำรุง และถนนนฤพฒน์ ซึ่งในอดีตเคยเป็นทางผ่านเชื่อมต่อระหว่างภูมิภาค มีลำดับคัยเป็นตลาดระดับภูมิภาคที่มีทั้งโรงแรม โรงหนังที่มีลักษณะเป็นห้องโถงขนาดใหญ่และมีที่นั่งชมมากถึง 2 ชั้น ห้างสรรพสินค้าที่มีสินค้าหลากหลายประเภทจนสามารถหาซื้อสินค้าได้ครบทุกอย่างที่ต้องการ สนามเทนนิส อาคารตลาดสด และร้านค้าที่มีลักษณะเป็นอาคารพาณิชย์จำนวนมาก ซึ่งล้วนเป็นร้านค้าแบบถาวร นอกจากนี้ยังมีร้านทองในย่านตลาดถึง 3 ร้าน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงระบบเศรษฐกิจที่รุ่งเรือง แต่เมื่อมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้มีทางเลือกในการเดินทางเพิ่มมากขึ้น ย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่าก็ถูกลดลำดับคัยลงเป็นตลาดระดับกลุ่มชุมชน ทั้งโรงแรม โรงหนัง ห้างสรรพสินค้า และสนามเทนนิสต่างปิดตัวลง เหลือเพียงอาคารตลาดสด และร้านค้าบางร้านที่มีลักษณะเป็นอาคารพาณิชย์ยังเปิดให้บริการอยู่ โดยมีทั้งร้านค้าที่เปิดให้บริการเต็มพื้นที่ชั้นล่างของอาคาร เช่น ร้านขายจักรยาน ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายปุ๋ย และร้านค้าที่เปิดให้บริการเฉพาะบริเวณด้านหน้าของอาคารในลักษณะซุ้มขายของ เช่น ร้านขายโทรศัพท์มือถือ ร้านขายน้ำผลไม้ ร้านขายลูกชิ้น นอกจากนี้ยังมีร้านค้าแบบชั่วคราวหรือหาบเร่แผงลอยที่ขายสินค้าประเภทอาหารเพิ่มขึ้นมา ในบริเวณถนนภายในย่านตลาด ทั้งถนนทางเข้าด้านหน้า ด้านข้าง และด้านหลังของย่านตลาด เช่น ร้านขายเนื้อสัตว์ ร้านขายผักผลไม้ ร้านขายอาหารปรุงสำเร็จ ส่วนการเข้าถึงย่านตลาด นิยมเข้าถึงด้วยรถจักรยานยนต์ส่วนตัว รถยนต์ส่วนตัวและรถรับจ้างตามลำดับ และ ไม่มีรถโดยสารประจำ

ทางผ่าน แต่จะจอดอยู่ที่จุดจอดรถบริการขนส่งสาธารณะ (บขส.) ซึ่งห่างจากย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่าประมาณ 700 เมตร

ภาพ 4 เส้นทางการสัญจรและการคมนาคมบริเวณย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่า
ที่มา: ผู้วิจัย ,2562

ภาพ 5 ร้านค้าแบบถาวรและประเภทสินค้าของร้านค้าแบบถาวรในย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่า
ที่มา: ผู้วิจัย (2562)

ภาพ 6 ร้านค้าแบบชั่วคราวและประเภทสินค้าของร้านค้าชั่วคราวในย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่า
ที่มา: ผู้วิจัย (2562)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาของย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่าในอดีตและปัจจุบัน ภายใต้กรอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลำดับศักยภาพของย่านตลาด ได้แก่ ระบบการสัญจรที่เข้าถึงพื้นที่ การใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อกิจกรรมการค้า และความหลากหลายของกิจกรรมการค้า ดังนี้

อดีต ย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่ามีลำดับศักยภาพเป็นตลาดระดับภูมิภาค โดยเป็นทางผ่านเชื่อมต่อระหว่างภูมิภาค หรือมีระบบการสัญจรที่เข้าถึงพื้นที่ในระดับภูมิภาค มีลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อกิจกรรมการค้าแบบถาวร และมีความหลากหลายของกิจกรรมการค้า เช่น โรงแรม โรงหนัง ห้างสรรพสินค้า อาคารตลาดสด และร้านค้าจำนวนมาก

ปัจจุบัน ย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่ามีลำดับศักยภาพเป็นตลาดระดับกลุ่มชุมชน โดยมีความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่จากชุมชนโดยรอบด้วยระบบการสัญจรในระดับกลุ่มชุมชน ได้แก่ รถจักรยานยนต์ส่วนตัว รถยนต์ส่วนตัว และรถรับจ้าง เนื่องจากทำเลที่ตั้งที่อยู่บริเวณสี่แยกจุดตัดถนนหลักของหล่มเก่า มีลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อกิจกรรมการค้าทั้งแบบถาวรและแบบชั่วคราว โดยลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อกิจกรรมการค้าแบบถาวร เช่น อาคารตลาดสด อาคารพาณิชย์ มีจำนวนลดลง แต่ลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อกิจกรรมการค้าแบบชั่วคราวหรือหาบเร่แผงลอยกลับมีจำนวนเพิ่มขึ้นมา ส่วนความหลากหลายของกิจกรรมการค้า ย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่ามีความหลากหลายของกิจกรรมการค้าลดลงซึ่งสังเกตได้จากสินค้าที่ยังคงมีความหลากหลาย โดยสินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภทอาหาร โดยเฉพาะสินค้าในอาคารตลาดสดซึ่งมีลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อกิจกรรมการค้าแบบถาวร และหาบเร่แผงลอยซึ่งมีลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อกิจกรรมการค้าแบบชั่วคราว เช่น ร้านขายเนื้อสัตว์ ร้านขายผักผลไม้ ร้านขายอาหารปรุงสำเร็จ

ตาราง 2 ลักษณะของย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่าในอดีตและปัจจุบัน

ลำดับศักราช	ระบบการสัญจรที่เข้าถึงพื้นที่	ลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อกิจกรรมการค้า	ความหลากหลายของกิจกรรมการค้า
อดีต ตลาดระดับ ภูมิภาค	ตั้งอยู่บนถนนหลักที่เชื่อมต่อ ระหว่างเมืองหรือภูมิภาค	เป็นร้านค้าแบบถาวร	มีสินค้าหลากหลาย และมี ร้านค้าขายสินค้าบางประเภท โดยเฉพาะ
			
ปัจจุบัน ตลาดระดับ กลุ่มชุมชน	ตั้งอยู่บนถนนสายสำคัญของ เมือง เข้าถึงโดยรถยนต์	มีร้านค้าแบบถาวรลดลงและมี ร้านค้าแบบชั่วคราวเพิ่มขึ้น	มีสินค้าหลากหลาย โดยสินค้า ส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภท อาหาร
			

ที่มา: ผู้วิจัย , 2562

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่าภายใต้กรอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลำดับศักราชของย่านตลาด พบว่า ย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่ามีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากปัจจัยภายนอก คือ ระบบการสัญจรที่เข้าถึงพื้นที่ที่มีรัศมีบริการครอบคลุมพื้นที่แคบลง เนื่องจากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้มีทางเลือกในการเดินทางเพิ่มมากขึ้น ทำให้ย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่าไม่เป็นทางผ่านเชื่อมต่อระหว่างภูมิภาคอีกต่อไป ส่วนการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากปัจจัยภายใน คือ ลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อกิจกรรมการค้าแบบถาวรมีจำนวนลดลง โดยมีลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อกิจกรรมการค้าแบบชั่วคราวเพิ่มขึ้นแทน และ ความหลากหลายของกิจกรรมการค้ามีความหลากหลายลดลง โดยสินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภทอาหาร ทั้งนี้เนื่องจากความหนาแน่นของกิจกรรมการค้าและจำนวนคนที่เข้ามาประกอบกิจกรรมการค้าลดลง ซึ่งเป็นผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงระบบการสัญจรที่เข้าถึงพื้นที่ที่มีรัศมีบริการครอบคลุมพื้นที่แคบลง หรือการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากปัจจัยภายนอก ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลำดับศักราชของย่านตลาด

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับย่านตลาด ทำให้สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลำดับศักราชของย่านตลาด ได้แก่ ระบบการสัญจรที่เข้าถึงพื้นที่ การใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อกิจกรรมการค้า และความหลากหลายของกิจกรรมการค้า โดยจะเห็นได้ว่าปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยด้านกิจกรรมมากกว่าปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้บรรยากาศของเมืองมีชีวิตชีวา และปลอดภัย โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกิดขึ้นสองข้างถนนหรือบนทางเท้า (Jane Jacob, 1972 และ

Jan Gehl, 2001) ทั้งยังสอดคล้องกับคุณสมบัติพื้นฐานของตลาดสาธารณะที่ดี คือ มีการเข้าถึงที่ดี เป็นจุดรวมของกิจกรรมและการเดินทาง มีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่หลากหลาย (O'Neil, 2551 อ้างในปาริชา มุสิกคามะ, 2551)

2. สาเหตุที่ทำให้ย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่าถูกลดลำดับศักยภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่าภายใต้กรอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลำดับศักยภาพของย่านตลาด พบว่า ย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่าถูกลดลำดับศักยภาพ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงระบบการสัญจรที่เข้าถึงพื้นที่จากระบบการสัญจรในระดับภูมิภาคเป็นระบบการสัญจรในระดับกลุ่มชุมชน เนื่องจากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกและเป็นปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ เช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงของย่านตลาดล่าง จังหวัดลพบุรี ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการคมนาคมจากทางน้ำเป็นทางบก (ฐิติมาพร พามา และกฤตพร หัวใจเจริญ, 2560) ทั้งยังสอดคล้องกับกระบวนการเป็นศูนย์กลางศูนย์กลางเมืองที่มีชีวิตชีวา (urban spatial centrality process) คือ พื้นที่ศูนย์กลางที่มีชีวิตหรือพื้นที่ย่านตลาดจะเกิดขึ้นได้ เมื่อมีระบบการสัญจรที่เชื่อมต่อกันอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ (Hillier et al., 1993 อ้างในปาริชา มุสิกคามะ, 2551) หรืออาจกล่าวได้ว่า ความมีชีวิตชีวาของพื้นที่ศูนย์กลางหรือลำดับศักยภาพของย่านตลาดขึ้นอยู่กับความทั่วถึงและประสิทธิภาพหรือรัศมีบริการของระบบการสัญจร

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงระบบการสัญจรที่เข้าถึงพื้นที่ยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการค้าในเวลาต่อมา ทั้งการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อกิจกรรมการค้าหรือลักษณะของร้านค้า และความหลากหลายของกิจกรรมการค้าหรือประเภทของสินค้า เช่นเดียวกับย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่า ที่เมื่อมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้มีทางเลือกในการเดินทางเพิ่มมากขึ้น ร้านค้าแบบถาวรซึ่งขายสินค้าหลากหลายประเภทก็เริ่มปิดตัวลงและถูกทิ้งร้าง ส่วนร้านค้าแบบชั่วคราวซึ่งขายสินค้าประเภทอาหารเป็นหลักก็เพิ่มจำนวนมากขึ้น

จากสรุปผลการวิจัย สามารถกำหนดแนวทางการป้องกันความเสี่ยงที่ย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่าจะถูกลดลำดับศักยภาพอีกครั้งในอนาคต โดยการปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลำดับศักยภาพของย่านตลาด โดยเฉพาะปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ หรือ ระบบการสัญจรที่เข้าถึงพื้นที่ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้ย่านตลาดเทศบาลตำบลหล่มเก่าถูกลดลำดับศักยภาพ ดังนี้ (1) ปรับปรุงระบบการสัญจรที่เข้าถึงพื้นที่ในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพและสะดวกสบายมากขึ้น เช่น จัดพื้นที่จอดรถจักรยานยนต์ส่วนตัว รถยนต์ส่วนตัวและรถรับจ้างให้เป็นกิจลักษณะและสามารถเดินทางเชื่อมต่อไปยังพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์เพื่อกิจกรรมการค้าทั้งแบบถาวรและแบบชั่วคราวได้โดยสะดวก และ (2) พัฒนาระบบการสัญจรที่เข้าถึงพื้นที่ให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น จัดเส้นทางเดินรถของรถขนส่งสาธารณะให้ผ่านย่านตลาด หรือปรับปรุงพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างจุดจอดรถบริการขนส่งสาธารณะกับย่านตลาดให้สามารถเดินทางเชื่อมต่อกันได้โดยสะดวก

เอกสารอ้างอิง

กฤติกร กลิ่นกล้า. (2549). **แนวความคิดในการพัฒนาพื้นที่ตลาดธนบุรี (สนามหลวง 2) กรุงเทพมหานคร**. คอม., สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, กรุงเทพฯ.

เกียรติ จิระกุล และคณะ. (2525). **ตลาดในกรุงเทพมหานคร : การขยายตัวและการพัฒนาการ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะทำงานชุมชนยั่งยืน. (2556). **ทิศบ้าน ทางเมือง หล่มเก่า: การศึกษาแนวทางการฟื้นฟู และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน**. ปทุมธานี: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

จินตนา สนามชัยสกุล, สุวัฒน์ บุศย์เมือง, ชูใจ ภิบุญ, ศันสนีย์ อุดมอ่างและกมล บุญเขต. (2552). **การสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านไทหล่ม เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์**. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

ฐิติมาพร พามาและกฤตพร หัวใจเจริญ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของย่านตลาดล่าง จังหวัดลพบุรี.

วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล., 19(25), 51-68.

ทิพย์สุดา ปทุมมานนท์. (2543). **สถาปัตยกรรม กังสตาลแห่งความคิด**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปาริชา มุสิกคามะ. (2551). **พลวัตเชิงพื้นที่และการฟื้นฟูบูรณะย่านพาณิชย์กรรมเก่าริมน้ำ กรณีศึกษาย่านปากคลองตลาด กรุงเทพมหานคร**. สด.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

พรนภา พรพันธุ์ไพบูลย์. (2552). **การฟื้นฟูย่านตลาดพระโขนง**. สด.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

วิมลศรี ลิ้มธนากุล. (2549). **ผลกระทบจากเมืองสมัยใหม่ที่มีต่อระบบย่านของคนในกรุงเทพมหานคร**. สม.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์. (2549). **ตลาดในชีวิต ชีวิตในตลาด**. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

สุนา อยู่โพธิ์. (2531). **หลักการค้าปลีก**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุวิมล ณ ตะกั่วทุ่ง, กนกวรรณ ฤทธิไพบูลย์, จาตุรี ดิงศภัทัย. (2535). **ตลาดบก: ย่านชุมชนแห่งนครสยาม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.

Brain J. L. Berry. (1967). **Geography of Market Centers and Retail Distribution**. Englewood Cliffs, NJ.: Prentice-Hall.

Gehl, Jan. (2011). **Life between Buildings: Using Public Space**. London: Island Pree.

Jacobs, Jane. (1972). **The Death and Life of Great American Cities**. Harmondsworth : Penguin Books.

Lynch, Kevin. (2000). **The Image of the City**. Cambridge, MA.: The MIT Press.

Margaret Robert. (1974). **An Introduction to Town Planning Technique**. Great Britain: R. J. Acford Scot.